

İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA HZ. PEYGAMBER İMAJI

Yrd. Doç. Dr. İlyas CANIKLI

Istanbul Üniversitesi
Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi

ÖZET

Hz. Peygamber Allah'ın insanlığa gönderdiği son peygamberdir. O kendisine gönderilen vahiyle insanlığın inanç, ibadet ve ahlak alanında gelişmesine katkıda bulunmuştur. Onun bu misyonu evrensel nitelikte olup, herhangi bir zamanla sınırlı değildir.

İslam'da dinin tebliğcisi ve insanlara örnek olma vasfını taşıyan Hz. Peygamberin özellikle yeni nesillere dinin temel kaynaklarına uygun bir şekilde tanıtılması önemli bir husustur. Hz. Peygamberin doğduğu çevrenin öğretilmesi, onun insanî ve peygamberlik yönünün neyi ifade ettiğinin bilinmesi, onun hayatından örnek davranışların yeniden fark edilmesi gibi hususların yeni nesle öğretilme ihtiyacı her geçen gün daha da önemli hâle gelmektedir. Dolayısıyla örgün eğitim sistemi içerisinde 4-8. sınıflarda okutulan İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programlarında yer alan Hz. Peygamberle ilgili konuların, sağlıklı bir Peygamber imajının oluşmasına sağladığı katkı göz ardı edilmeyecek kadar önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Öğretim programı, Hz. Peygamber, imaj

IMAGE OF THE PROPHET MUHAMMAD IN EDUCATION OF RELIGION AND ETHICS BY PRIMARY EDUCATION

ABSTRACT

The Prophet Muhammad is the last prophet sent by Allah to humanity. He have contributed to the development of humanity in the field of worship and ethics with that revelation sent to him. His mission is universal and not limited to any time.

Attribute of Islam the religion with the precursor and the people as an example is important. Main sources of the religion of the Prophet in accordance with the introduction of new generations, especially a major concern. Teaching environment, the birthplace of The Prophet Muhammad , the prophetic aspect of the human and what it meant to know, on issues such as recognition of his life, resample behaviors in need of education as the new generation is becoming more important with each passing day.

Therefore, the formal education system in the 4-8. classes as education of religion and ethics in the curriculum of primary education in the issues related to the Holy Prophet, will not be ignored in a healthy contribution to the formation of the image is as important as the Prophet.

Key Words: Curriculum, Hz. Prophet, image

Giriş

Hz. Peygamberin hayatının bütün boyutları ile dinin temel kaynaklarına uygun bir şekilde doğru ve sağlıklı bir şekilde bilinmesi, onun bireysel, toplumsal ve evrensel niteliğe sahip bütün faaliyetlerinin yaşadığımız çağın insanlarına ve özellikle de yeni nesle gerektiği şekilde tanıtılması önemli bir husustur. Onun hayatının iyi bilinmesi ve tanıtılması, Kur'anî hükümlerin ve buna bağlı değerlerin de sağlıklı anlaşılması ve yaşanması ile yakından ilişkilidir. Hz. Peygamber, Kur'an kendisine inmeye başladığı andan itibaren onun ruhu ile hareket etmiş, Kur'anî hükümleri tebliğ ettiği ilk Müslüman topluma da bu manada örnek olmuştur. Nasıl ki vahye ilk muhatap olan Mekke toplumunun Hz. Muhammed'in vahyi onlara ulaştırmasına ve örnek olmasına ihtiyacı olmuşsa, aradan yaklaşık 15 asır geçmiş olsa da günümüz insanlığının onu ve ona gelen vahyin mahiyetini doğru anlamaya ihtiyacı vardır. Dolayısıyla her dönemde sağlam bilgilere dayalı bir peygamber tipolojisinin genç nesillere tanıtılması önemli bir husustur.

Hz. Peygamberi nasıl ve hangi ölçülere göre tanımamız gerektiğini bizlere en temel şekilde Kur'an öğretmektedir. Kur'an dışında hadis, siyer ve genel tarih kitaplarının onu tanımamızda yardımcı olduğu bilinen bir gerçektir. Söz konusu kaynaklara ulaşmak, bu konuda bilgi sahibi olmak isteyen insanlara veya araştırmacılara günümüz şartlarında daha da kolay hâle gelirken, Hz. Peygamber telakkisi ve onun beşerî ve peygamberlik yönünün hâla daha bazı kesimlerce birbirine karıştırılması ve buna bağlı olarak doğru olmayan bir Hz. Peygamber anlayışının varlığı da inkâr edilmeyecek bir gerçektir. Ancak Kur'an, hadis kitapları ve İslam tarihinin ilk kaynaklarındaki olması gereken Hz. Muhammed telakkisi ile tarihin seyri içinde zamanla halkın düşünce dünyasını besleyen, özellikle bazı edebî eserlerdeki Hz. Peygamber anlayışı arasında ciddî farklılıklar ortaya çıktığı da muhakkaktır. Örneğin Ahmet Mürşit Efendi'nin (ö. 1761) *Ahmediyye* adlı eseri, Muhammed Bîcan'ın *Muhammediyye* gibi bazı kitapların halkın peygamberi tanımlarına ve sevmelerine katkılarının olduğundan bahsedilse de söz konusu eserlerde, uydurma hadis mecmualarında dahi yer almayan ve onun sahih sünneti ile çelişen rivayetlerin yer aldığı bilinen hususlardandır.¹ Bu tür rivayetlerin daha sonra kaleme alınan eserlerde yer aldığı da düşünüldüğünde, Hz. Peygamberle ilgili yanlış bilgilerin nesilden nesile aktarılmasının doğuracağı sonuçları tahmin etmek zor değildir. Bu tür kitaplar dışında da özellikle Müslümanların nezdinde kabul gören hadis kaynaklarında da Hz. Peygambere beşerüstü vasıflar yükleyen ve onun şahsını ve hayatını beşerüstü özelliklerle süsleyen rivayetlere

¹ Sarıçam, İbrahim, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2004, s.14-15.

rastlamak mümkündür.² Dolayısıyla Hz. Peygamberin bireysel, toplumsal ve evrensel boyuttaki söz ve davranışlarının maksada uygun bir şekilde anlaşılması, onun tarihî şahsiyeti ve örnekliğinin bu günkü nesle doğru bir şekilde aktarılması her geçen gün daha da önemli bir hâle gelmektedir.

Hz. Peygamberin doğduğu çevrenin, aile bireylerinin, çocukluk, gençlik yıllarındaki erdemli davranışlarının, aile hayatının ve ailesindeki örnek davranışlarının, aile hayatının ve ailesindeki örnek davranışlarının, son peygamber olarak Mekke ve Medine'deki faaliyetlerinin, onun bir insan ve peygamber olarak özelliklerinin ve onun hayatından örnek davranışların yeni yetişen nesle öğretilmesi yukarıda dile getirmeye çalışılan gerekçelerle daha önemli hâle gelmektedir. Bütün bunların yerli yerince olabilmesinin yolunun da Hz. Muhammed'in beşerî³ ve peygamberlik yönünün⁴, tebliğ⁵ ve tebyin⁶ görevlerinin, ona itaat edilmesi gerektiğinin Kur'anî bir emir⁷ olduğunun bilinmesinden geçtiği de muhakkaktır.

Hz. Peygamberin hayatının dinin asıl kaynaklarına uygun şekilde öğretilmesi ve tanıtılması sadece toplumun veya bireylerin tek başına üstleneceği bir husus değildir. Bu gerçekten hareketle Anayasal bir zorunluluk olarak⁸ devletin gözetiminde ilk ve ortaöğretim kurumlarında "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi" dersi, 4-8. sınıflarda haftada 2, 9-12. sınıflarda da haftada 1 saat olarak örgün eğitim kurumlarında okutulmaktadır. Bu çerçevede doğru bir peygamber bilgisi ve imajı vermeye yönelik olarak çeşitli dönemlerde hazırlanan İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programlarında, onun kişiliğini, hayatını, Mekke ve Medine dönemini, örnek davranışlarını ihtiva eden konulara yer verilmiştir. Çerçevesi belli bu kısa çalışmada 12 Eylül Anayasası ile zorunlu olarak okutulmaya başlanan bütün programlardaki Hz. Peygamber imajı ele alınmayıp, daha önceki öğretim programları ile aynı yapıda olduğu için MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 19/09/2000 tarih ve 373 Sayılı kararı ile kabul edilen İlköğretim DKAB öğretim programı ile yapı ve öğretim yöntemleri açısından farklılık gösteren 28/12/2006 tarih ve 410 Sayılı kararlar ile kabul edilen ve şu an itibarı ile uygulamada olan öğretim programlarındaki Hz. Muhammed imajı değerlendirilmeye tabi tutulacaktır.⁹ Yukarıda da ifade edildiği gibi Hz. Peygamberin doğru bir şekilde anlaşılmasının öneminden hareketle, eğitim kurumlarımızda öğretime konu olan Hz. Muhammed'le ilgili hususların toplumsal

² Kırbasoğlu, M. Hayri, *Alternatif Hadis Metodolojisi*, Kitâbiyat, Ankara,2002, s.338-339.

³ 17.İsrâ,90-93; 23. Mü'minûn,24; 41.Fussilet,6.

⁴ 48. Fetih, 29; 6. En'am, 19.

⁵ 24..Nûr,54.

⁶ 16. Nahl,44.

⁷ 4.Nisa,80; 4.Nisa,13.

⁸ Madde 24: Din ve Vicdan Hürriyeti "*Din ve ahlâk eğitim ve öğretimi Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din kültürü ve ahlâk öğretimi ilk ve orta-öğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitim ve öğretimi ancak, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanunî temsilcisinin talebine bağlıdır.*

⁹ 2006 yılından itibaren uygulanan İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (4-8. Sınıflar) Öğretim Programı, Talim ve Terbiye Kurulu'nun 30.12.2010 tarih ve 328 sayılı kararı ile kısmî değişikliğe uğramıştır. Söz konusu değişiklikler yeri geldiğinde dipnotlarda gösterilecektir.

ihtiyaçları karşılamadaki ve yeni yetişen nesle faydalı olmadaki durumu, son iki öğretim programı esas alınarak belirli kriterler çerçevesinde kritik edilecektir.

Hurafeden arındırılmış ve Kur'an'ın bizlere tanıtmaya çalıştığı Hz. Muhammed imajının uygulamada olan öğretim programında hangi seviyede yer aldığına dikkat çekmek eğitim öğretim açısından önemlidir. Özetle Hz. Muhammed'in ilköğretim seviyesinde hayatının, kişiliğinin ve insanlara örnekliliğinin bilimsel kriterler çerçevesinden öğrencilere okutulması sadece içinde buldukları yaş dönemini kapsamayıp, onların ileriki yaşlarında Hz. Peygamberden rivayet edilen hadisleri değerlendirirken ileri düzeyde olmasa da bu konuda belli bir zihni yeterliliğe ulaşmalarına katkı sağlayabilir.

Günümüz insanının dinî anlayışla ilgili önemli problemlerinden birisi de Hz. Peygamberden rivayet edilen her sözü hiç düşünmeden, araştırmadan ve kritik etmeden, ona aitmiş gibi davranmalarıdır. Böyle bir durum, hikmeti aramayı kendisine şiar edinmiş bir kimsenin hassasiyeti ile bağdaşmamaktadır.

1. 2000-2006 Yıllarında Okutulan DKAB¹⁰ Öğretim Programlarında Hz. Peygamberle İlgili Konular

Ekim 2000 tarihinde uygulamaya konulan İlköğretim DKAB öğretim programı, Millî Eğitim Bakanlığının genel program felsefesi çerçevesinde genel ve özel amaçlar doğrultusunda oluşturulmuştur. Söz konusu programın genel amaçlar bölümünde Hz. Muhammed'le ilgili konulara vurgu yapılmamıştır. Bu vurgunun olmayışı, program genelinde Hz. Peygamberle ilgili bilgilere yer verilmediği gibi bir düşünceyi çağrıştırmaması gerekir. Ancak programda öğrencilerin, din ve ahlak hakkında doğru, bilişsel, kültürel, evrensel açıdan bilgilenmeleri amaçlandığı ifade edilmektedir.¹¹ Ayrıca programın “Öğrenme Öğretme süreçlerinde uyulması gereken ilkeler” arasında “Hz. Muhammed'le ilgili konular işlenirken, onun ahlakî kişiliği ile ilgili örnekler verilecektir.”¹² ifadesi yer almaktadır.

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programı 5 sınıftan oluşmaktadır. Konu başlıkları 4. sınıftan 8. sınıfın sonuna kadar genel ve özel amaçlara uygun olarak oluşturulmuştur. Şimdi 4. sınıftan başlayarak 8. sınıfın sonuna kadar Hz. Peygamberle ilgili konuların programın sınıflara göre belirlenen özel amaçlarına ve ünite açılımlarına ne denli yansıdığı irdelenmeye çalışılacaktır.

4.Sınıf DKAB öğretim programında Hz. Peygamberle İlgili Özel Amaçlar ve Ünite Açılımları

ÖZEL AMAÇLAR¹³	ÜNİTE VII. HZ. MUHAMMED'İ TANIYALIM¹⁴
----------------------------------	---

¹⁰ “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi” dersinin kısa yazılışı

¹¹ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programları ve Bir Uygulama Örneği (Ankara Modeli), Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 2002, s.83-84.

¹² Age, s.81.

¹³ Age, s.86.

<ol style="list-style-type: none">1. Hz. Muhammed'in doğduğu çevrenin bazı dinî ve sosyal özelliklerini sayar.2. Hz. Muhammed'in doğumu ile ilgili önemli olayları açıklar.3. Hz. Muhammed'in aile büyüklerinden bazılarını tanıır.4. Hz. Muhammed'in diğer insanlar gibi bir yaşamı olduğunu fark eder.5. Hz. Muhammed'in çocukluk ve gençlik yıllarındaki erdemli davranışlarından örnekler verir.	<ol style="list-style-type: none">1. Hz. Muhammed'in Doğduğu Çevreyi Tanıyalım2. Hz. Muhammed'in Aile Büyüklerini Tanıyalım3. Hz. Muhammed'in Çocukluk ve Gençlik Yılları<ol style="list-style-type: none">3.1. Çocuk Hayatı3.2. Gençlik Hayatı4. Hz. Muhammed'in Çocukluk ve Gençlik Yıllarındaki Erdemli Davranışlarını Öğrenelim<ol style="list-style-type: none">4.1. Hz. Muhammed Aile Büyüklerini Sever ve Sayardı4.2. Hz. Muhammed Dürüst ve Güvenilirdi4.3. Hz. Muhammed Çalışmayı ve Yardımlaşmayı Severdi4.4. Hz. Muhammed Kötü Davranışlardan Kaçınırdı4.5. Hz. Muhammed Haksızlıklara Güzel Bir Tavrıyla Karşı Çıkardı4.6. Hz. Muhammed Arkadaşları İle İyi Geçinirdi4.7. Hz. Muhammed Doğayı ve Hayvanları Severdi
--	---

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi konu başlıkları açısından 4. Sınıf öğrencilerinin gelişim düzeyleri dikkate alındığında Hz. Peygamberle ilgili konuların uygun olduğu söylenebilir. Ancak aynı şeyi konuların sistematığı ve konu bütünlüğü açısından söylemek mümkün değildir. 4. Sınıf öğrencilerinin bilgi seviyeleri de göz önünde bulundurularak, 4. başlıktaki “Hz. Muhammed'in Çocukluk ve Gençlik Yıllarındaki Erdemli Davranışlarını Öğrenelim” ünitesinin alt başlıkları, 5. sınıftan itibaren başka bir sınıfta verilebilirdi. Böylece konuların öğrenciler tarafından kolay anlaşılması sağlanabilirdi. Ünitenin 1. başlığındaki Hz. Muhammed'in doğduğu çevre, 2. başlıkta aile büyükleri, 3. başlıkta ise çocukluk ve gençlik yıllarındaki erdemli davranışlarına yer verilmiştir. Öğrencilerin sınıf seviyesini gözetmek ve ünite bütünlüğünün sağlanması kaydı ile 4. başlıktaki bilgilerin yeni bir ünite yapılarak verilmesi daha da uygun olabilirdi.

5. Sınıf DKAB öğretim programında Hz. Peygamberle İlgili Özel Amaçlar ve Ünite/Üniteler Açılımları

ÖZEL AMAÇLAR¹⁵	ÜNİTE VI. PEYGAMBERLERİ TANİYALIM¹⁶	ÜNİTE VII. HZ. MUHAMMED VE AİLE HAYATI¹⁷
----------------------------------	---	--

¹⁴ Age, s.89.

¹⁵ Age, s.103.

¹⁶ Age, s.106.

¹⁷ Age, s.107.

<ol style="list-style-type: none">1. Peygamberlerin mesajlarının aynı amaca yönelik olduğunu fark eder.2. Peygamberlerin insanlardan seçilmesinin nedenlerini açıklar.3. Peygamberlerin niteliklerini sayar4. Hz. Muhammed'in ev halkını tanıır.5. Hz. Muhammed'in aile içerisinde sevgi, hoşgörü ve dayanışmaya verdiği önemi örneklerle açıklar.6. Hz. Muhammed'in akraba ziyaretine verdiği önemi açıklar.7. Hz. Muhammed'in aile içerisinde israftan kaçınma konusundaki duyarlılığının farkında olur.	<ol style="list-style-type: none">1. Allah Mesajlarını İnsanlara Peygamberler Aracılığı ile Göndermiştir.2. Peygamberlerin Gönderilmesi Allah'ın İnsanlara Bir Yardımıdır.3. Peygamberlere Gelen Mesajlar Aynı Amaca Yöneliktir.4. Peygamberlerin İnsanlardan Seçilmesinin Nedenleri5. Peygamberlerin Nitelikleri<ol style="list-style-type: none">5.1. Doğru Olmak5.2. Güvenilir Olmak5.3. Akıllı ve Zeki Olmak5.4. Allah'tan Aldığı Mesajları Olduğu Gibi İnsanlara Bildirmek6. Kur'an'da Adı Geçen Peygamber	<ol style="list-style-type: none">1. Hz. Muhammed'in Ailesi İçindeki Örnek Davranışları<ol style="list-style-type: none">1.1. Hz. Muhammed Aile Bireylerini Çok Severdi1.2. Hz. Muhammed Aile Bireylerini Çok Severdi1.3. Hz. Muhammed Aile Bireyleriyle Şakalaşır1.4. Hz. Muhammed Aile Arasında Ayrım Yapmazdı1.5. Hz. Muhammed Aile Bireylerinin Görüşlerine Değer Verirdi1.6. Hz. Muhammed Akrabayı Ziyaret Ederdi2. Hz. Muhammed'in Ailesinin Seçkin Özellikleri<ol style="list-style-type: none">2.1. Hz. Muhammed'in Ailesinde Sevinçler ve Sıkıntılar Paylaşılırdı2.2. Hz. Muhammed'in Ailesinde Misafire Cömert Davranılırdı2.3. Hz. Muhammed'in Ailesinde İraftan Kaçınılırdı2.4. Hz. Muhammed'in Ailesinde Aile Bireyleri Birbirine Danışır2.5. Hz. Muhammed'in Ailesinde Komşuluk İlişkilerine Önem Verilirdi2.6. Hz. Muhammed'in Ailesinde Öksüzler ve Yoksullar Gözetilirdi
--	---	--

Tabloda da görüldüğü gibi 5. sınıf öğretim programında biri genel peygamberlik, diğeri ise Hz. Muhammed'le ilgili olmak üzere iki üniteye yer verilmiştir. 6. ünite genel bir peygamber bilgisi içerirken, 7. ünite de Hz. Muhammed ve aile hayatı ile ilgili konulara yer verilmiştir. Peygamberler hakkında genel bilgi veren 6. ünitenin konularının bütün peygamberlerin aynı özelliklere sahip olmaları nedeni ile Hz. Peygamberin daha iyi tanınmasına katkı sağlamış olduğu muhakkaktır. 7. ünitenin öğretime konu edilmiş olması, aile değerlerinin toplumun bir kesiminde zayıflamaya yüz tuttuğu bir dönemde Hz. Peygamberin aile içindeki örnek davranışlarını, onun ailesinin özelliklerini yeni neslin okumuş olması eğitim öğretim açısından önemli bir husustur.

6.sınıf DKAB öğretim programında da Hz. Peygamberle ilgili konular yer almıştır. Aşağıdaki tabloda söz konusu programla ilgili özel amaçlar ve ünite açılımı yer almaktadır.

ÖZEL AMAÇLAR¹⁸	ÜNİTE VII. SON PEYGAMBER HZ. MUHAMMED¹⁹
----------------------------------	---

¹⁸ Age, s.122.

¹⁹ Age, s.126.

<ol style="list-style-type: none">1. Hz. Muhammed'in peygamber olarak görevlendirme sürecinde geçen olayları açıklar.2. Hicretin nedenlerini açıklar.3. Medine Döneminde Hz. Muhammed'in sosyal yaşama yönelik düzenlemelerini örneklerle açıklar.4. Veda Hutbesinin içeriğini özetler.5. Kur'an'ın Hz. Muhammed'i bir insan ve bir peygamber olarak nasıl anılmadığını ayetler ışığında açıklar.,	<ol style="list-style-type: none">1. İslam'ın Doğduğu Ortam2. Hz. Muhammed'in Çağrısı: Mekke Dönemi<ol style="list-style-type: none">2.1. İlk Vahiy: Yaratan Rabbinin Adıyla Oku!2.2. Yakın Çevreye Çağrı2.3. Çağrının Yaygınlaşması2.4. Hicret Olayı3. Hz. Muhammed'in Çağrısı: Medine Dönemi<ol style="list-style-type: none">3.1. Peygamberimizin Mescidi ve Sosyal İşlevi3.2. Eğitim ve Öğretim Etkinlikleri3.3. Toplumsal Barışın Kurulması3.4. Veda Hutbesi ve Hz.Muhammed'in Vefatı4. Kur'an'da Hz. Muhammed<ol style="list-style-type: none">4.1. Hz. Muhammed'in İnsanî Yönü4.2. Hz. Muhammed'in Peyamberlik Yönü
--	--

Tabloda da görüldüğü gibi 6. sınıf DKAB öğretim programında Hz. Muhammed'le ilgili konular bir üniteye "Son Peygamber Hz. Muhammed" adı ile yer almıştır. Bu sınıfta; İslam'ın doğduğu ortam ve Hz. Muhammed'e vahyin gelmeye başladığı Mekke Dönemi ve buna bağlı olarak ilk vahyin gelişi, yakın çevreye İslam'ı tebliğ, çağrının yaygınlaştırılması ve hicret olayına yer verilmiştir. Ayrıca bu üniteye Hz. Peygamberin Medine Döneminde gerçekleştirmiş olduğu, Mescid-i Nebî'nin inşası, eğitim-öğretim etkinlikleri, toplumsal barışın kurulması ve Veda Hutbesinde yer alan hususların öğretilmesi gibi konular yer almıştır. Hz. Peygamberi bizlere Kur'an'ın tanıttığı gibi tanımak önemli bir husus olduğu için onun insanî ve peygamberlik yönü ile ilgili bilgiler bu üniteye ayetler çerçevesinde öğretime konu yapılmıştır. 6. sınıf seviyesindeki öğrencilerin Hz. Peygamberin doğduğu ortamın özelliklerini, sosyal, siyasî, ekonomik ve dinî açıdan tanımaları, ona gelen vahyin Mekke ve Medine dönemleri hakkında sağlıklı bilgi edinmeleri önemli bir husustur. Ayrıca vahyin yakın ve uzak çevreye ulaştırılmasında Hz. Peygamberin karşılaşmış olduğu zorlukların bilinmesi ve günümüz nesli tarafından bunun ne kadar önemli bir süreç olduğunun kavranması da o kadar önemlidir. Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye hicretinden sonra, gerek Müslümanlar ve gerekse Yahudiler başta olmak üzere, Medine'deki diğer din mensupları ile toplumsal barışın tesisi ve geliştirilmesine yönelik çabaları günümüz insanına da örnek olacak niteliktedir. Her ne kadar ünitenin içerik bakımından başka bir sınıfta yer almasının daha uygun olacağı düşünülse de, ilköğretimdeki öğrencilerin Hz. Peygamberin beşerî ve Peygamberlik yönünü anlatan konuları öğrenmesi kayda değer bir durumdur.

7.sınıf DKAB öğretim programında Hz. Muhammed'le ilgili konulara yer verilmemiştir.²⁰ Dolayısı ile bu dönemde 7. sınıfta okuyan öğrencilerin DKAB dersinde Hz. Peygamberle ilgili konuları görmemiş, böylece 6. sınıf ile 8. sınıf arasında bir kopukluk meydana gelmiştir.

8.sınıf DKAB öğretim programında ise Hz. Muhammed'in örnek ahlakını içeren üniteye yer verilmiştir.

²⁰ Bkz.,age, s.136-139.

ÖZEL AMAÇLAR ²¹	ÜNİTE I. HZ. MUHAMMED'İN ÖRNEK AHLAKI ²²
1. Hz. Muhammed'in örnek ahlakını Kur'an ışığında açıklar.	1. Hz. Muhammed Güzel Ahlak Örneği Gönderilmiştir. 2. Hz. Muhammed'in Örnek Ahlakı 2.1. Hz. Muhammed Güvenilir Bir İnsandı 2.2. Hz. Muhammed Merhametliydi 2.3. Hz. Muhammed İnsanlara Değer Verirdi 2.4. Hz. Muhammed Cesaretliydi 2.5. Hz. Muhammed Hakkı Gözetirdi 2.6. Hz. Muhammed Sabırlıydı 2.7. Hz. Muhammed Verdiği Sözde Dururdu 2.8. Hz. Muhammed Hoşgörülüydü 2.9. Hz. Muhammed Zamanı İyi Değerlendirirdi 2.10. Hz. Muhammed Danışarak İş Yapar

İlköğretim 8. sınıfta; Hz. Muhammed'in örnek ahlakının öğretime konu edinildiği bir üniteyi öğrencilerin okumuş olması, Hz. Peygamberin örnekliğinin yeni nesil tarafından bilinmesi açısından önemlidir. Söz konusu üniteye yer alan konuların; hem Hz. Peygamberi örnek alan, hem de evrensel değerleri esas alan bir insanlığın gerçekleşmesine katkı sağlar nitelikte olduğu görülmektedir.

2000-2006 yılları arasında İlköğretim 4-8. sınıflarda eğitim kurumlarında okutulan DKAB öğretim programında 7. sınıf hariç bütün sınıflarda Hz. Peygamberle ilgili konulara yer verilmiştir. Üniteler dikkatlice incelendiğinde, öğrenci seviyeleri göz önünde bulundurulduğunda, konuların sınıflara göre sistematik bir şekilde dağıtılmadığı düşünülse de bu hali ile dahi sağlıklı bir peygamber anlayışının oluşmasına katkı sağlamış olduğu muhakkaktır.

2. 2006 Yılında Uygulamaya Konulan İlköğretim DKAB Öğretim Programında Hz. Muhammed İmajı

Çağımızda hızla gelişen bilim ve teknoloji, eğitimin her alanını etkilemekte ve özellikle eğitimin daha da etkili verilebilmesi için bazı değişimleri zorunlu kılmaktadır. Bu çerçevede bilginin hızla yenilenerek üretildiği çağımızda, bireyin ve toplumun bu bilgiye ulaşma yollarının da sürekli açık tutulması gerekmektedir. Bu durum öğretim programlarının bireysel ve toplumsal ihtiyaçlar çerçevesinde yenilenmesini de zorunlu hâle getirmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı bireysel ve sosyal ihtiyaçları da göz önünde bulundurarak genel ve özel amaçları gerçekleştirmeye yönelik ünite açılımlı program anlayışından, etkinlikler yoluyla kazanımların edinilmesini esas alan bir anlayışa doğru yönelmiştir. Bu bağlamda İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programı hazırlanırken biyolojik, sosyal, kültürel ve ahlakî yönüyle bir bütün olarak düşünülen insan, eğitimin hem öznesi hem de nesnesi olarak merkeze alınmıştır. Söz konusu öğretim programında yapılandırıcı yaklaşım, çoklu zekâ, öğrenci merkezli öğrenme gibi

²¹ Age, s.149.

²² Age, s.150.

yaklaşımların esas alındığı görülmektedir.²³ Özellikle İslam dini ile ilgili bilgilerde ise Kur'an ve sünnet merkezli, birleştirici ve herhangi bir mezhebi esas almayan bir yaklaşım benimsenerek, bireylerde inanç, ibadet ve ahlakla ilgili değerlerin oluşmasında Kur'an ve sünnete dayalı ortak paydaların oluşması hedeflenmiştir.²⁴ Programın geliştirilmesinde temel alınan ilkeler başlığında "Öğrencilerin din öğretiminde ana kaynaklar olan ayet (Kur'an) ve hadislere (sünnet) erişebilmeleri ve bunları dinî bilgi edinmede kendilerine merkez almaları gerektiği vurgulanmıştır."²⁵

2006'dan beri uygulamada olan İlköğretim DKAB öğretim programının daha önceki öğretim programlarından en önemli farkı, programda okutulması düşünülen konuların "Öğrenme Alanları"na göre düzenlenmesidir. Öğrenme alanı; aynı konunun ardışık eğitim basamaklarında genişletilerek verilmesini amaçlayan sınıf seviyelerine göre değişiklik ve aşamalılık gösteren ilgili konuların bir arada verildiği bir yapıyı ifade etmektedir. Dolayısı ile İlköğretim DKAB öğretim programı "İnanç, İbadet, Hz. Muhammed, Kur'an ve Yorumu, Ahlak, Din ve Kültür" alanlarından meydana gelmiştir.²⁶

Öğrencilerin Hz. Muhammed öğrenme alanıyla genel olarak; Hz. Muhammed'in doğduğu çevre, aile büyükleri, doğumu ve çocukluğu, gençlik hayatı, erdemli davranışları, aile büyüklerine karşı davranışları, haksızlıklara karşı çıkışı ve arkadaşları ile iyi geçinmesi hakkında bilgi edinmeleri amaçlanmıştır. Onun Hz. Hatice ile evliliği ve ondan olan çocuklarını tanımaları ve aile içindeki davranışlarına örnek vermeleri hedeflenmiştir. Ayrıca bu alanda aile bireylerini sevmeye, onlar arasında ayırım yapmama, onlarla çeşitli konularda görüş alışverişinde bulunma, akrabayı ziyaret etme, misafirperverlik, israftan kaçınma, komşulara iyilik etme, öksüzlerin ve yetimlerin korunması ve gözetilmesinde Hz. Peygamberin örnek alınması gibi konulara da yer verilmiştir. Öğrencilerin, Hz. Muhammed'in ilk vahyi almasını, çağrısının Mekke ve Medine dönemlerini, onun eğitim ve öğretim, ibadet ve toplumsal dayanışma konularında oluşturduğu kurumları tanımasını düşünmüştür.

Bu alanda Hz. Muhammed'in insan olduğu, ancak vahiy almakla diğer insanlardan farklı olduğu, Kur'an'ı açıklama görevinin olduğu ve insanî değerleri yerleştirmek için gönderildiği bilgisine yer verilmiştir. Öğrencilerin bu alanda edinecekleri bilgiler sayesinde kendi davranışlarını bu ilkeler doğrultusunda şekillendirmelerine ve öz eleştiri bilinci geliştirmelerine katkı sağlayacağı söylenebilir. Hz. Muhammed öğrenme alanı ile öğrenciler, Hz. Peygamberi ve ona gelen mesajı doğru anlama becerisi kazanabilir.²⁷

H. Muhammed ve diğer öğrenme alanları uygulanmakta olan DKAB öğretim programında aşağıdaki tabloda yer aldığı şekildedir.²⁸ Öğretim programında 4. sınıftan 8.

²³ İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4,5,6,7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Klavuzu, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2007, s.8.

²⁴ Age, s.9.

²⁵ Age, s.11.

²⁶ Age, s.13.

²⁷ Age, s.15.

²⁸ Age, s.33.

sınıfa kadar sırası ile; “Hz. Muhammed’i Tanyalım, Hz. Muhammed ve Aile Hayatı, Son Peygamber Hz. Muhammed, Bir İnsan ve Peygamber olarak Hz. Muhammed ve Hz. Muhammed’in Hayatından Örnek Davranışlar” gibi ünitelere yer verilmiştir. Bu üniteler yerleştirilirken öğrencilerin pedagojik seviyelerinin göz önünde bulundurulduğu, programda yatay ve dikey sistematığın oluşturulduğu dikkat çekmektedir.

ÖĞRENME ALANI	ÜNİTELER ²⁹				
	4. Sınıf	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
İnanç	Din ve Ahlak Hakkında Neler Biliyoruz?	Allah İnancı	Peygamberlere ve İlahî Kitaplara İnanç	<i>Melek ve Ahiret İnancı</i>	Kaza ve Kader
İbadet	Temiz Olalım	İbadet onusunda bilgilenelim	Namaz İbadeti	Ramazan Ayı ve Oruç İbadeti	Zekât, Hac ve Kurban İbadeti
Hz. Muhammed	Hz. Muhammed’i Tanyalım	Hz. Muhammed ve Aile Hayatı	Son Peygamber Hz. Muhammed	Bir İnsan ve Peygamber Olarak Hz. Muhammed	Hz. Muhammed’in Hayatından Örnek Davranışlar
Kur’an ve Yorumu	Kur’an-ı Kerim’i Tanyalım	Kur’an’da Kıssalar	Kur’an-ı Kerim’in Temel Eğitici Nitelikleri	Kur’an’da Akıl ve Bilgi	İslam Düşüncesinde Yorumlar
Ahlak	Sevgi, Dostluk ve Kardeşlik	Sevinç ve Üzüntülerimizi Paylaşalım	İslam’ın akınılmasını İstedığı Davranışlar	İslam Dinine Göre Kötü Alışkanlıklar	Din ve Güzel Ahlak
Din ve Kültür	Aile ve Din	Vatanımızı ve Milletimizi Seviyoruz	İslamiyet ve Türkler	Kültürümüz ve Din	Dinler ve Evrensel Öğütleri

Alanların ve ünite adlarının yer aldığı tabloda da görüldüğü gibi 4. sınıftan 8. sınıfa kadar “Hz. Muhammed” ile ilgili konular her sınıfta olmak kaydı ile kesintisiz bir şekilde

²⁹2010 Aralık ayındaki program değişikliğinde çalışmamıza esas olan “Hz. Muhammed” öğrenme alanı aynı şekilde korunmuştur.

yer almıştır. Bunun ise Hz. Peygamberin, program elverdiği ölçüde bütün yönleri ile tanınması ve bilinmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

4.Sınıf DKAB Öğretim Programında Kazanımlar ve Ünite Açılımları Tablosu

KAZANIMLAR ³⁰	ÜNİTE III. HZ.MUHAMMED’İ TANİYALIM ³¹
<ol style="list-style-type: none">1. Hz. Muhammed’in doğduğu çevrenin dinî, sosyal ve ekonomik özelliklerini örnekler vererek açıklar.2. Hz. Muhammed’in aile büyüklerini tanır.3. Hz. Muhammed’in doğumu, çocukluk ve gençlik yılları hakkında bilgi sahibi olur.³²4. Hz. Muhammed’in çocukluk ve gençlik yıllarındaki erdemli davranışlarından örnekler verir.5. Hz. Muhammed’in çocukluk ve gençlik yıllarındaki davranışlarını kendi hayatı ile ilişkilendirir.	<ol style="list-style-type: none">1. Hz. Muhammed’in Doğduğu Çevreyi Tanıyalım2. Hz. Muhammed’in Aile Büyüklerini Tanıyalım3. Hz. Muhammed’in Doğumu, Çocukluk ve Gençlik Yılları<ol style="list-style-type: none">3.1. Doğumu ve Çocukluk Hayatı³³3.2. Gençlik Hayatı4. Hz. Muhammed’in Çocukluk ve Gençlik Yıllarındaki Erdemli Davranışları<ol style="list-style-type: none">4.1. Hz. Muhammed Aile Büyüklerini Sever ve Sayardı³⁴4.2. Hz. Muhammed Kötü Davranışlardan Kaçınırdı4.3. Hz. Muhammed Haksızlıklara Güzel Bir Tavrıyla Karşı Çıkardı

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi İlköğretim 4. sınıf seviyesine uygun olarak öğrencilere; Hz. Peygamberin doğduğu çevre, aile büyükleri, doğumu, çocukluk ve gençlik yılları, çocukluk ve gençlik yıllarındaki erdemli davranışları, Hz. Peygamberin aile büyüklerine karşı tutum ve davranışları, onun kötü davranışlardan her zaman kaçındığı ve haksızlıklara güzel bir tavırla karşı çıktığı bilgisinin verilmesi hedeflenmiştir.³⁵ 4. sınıf öğrencilerinin bedenlen ve rûhen gelişimi göz önünde bulundurulduğunda işaret edilen konuların bu sınıfta öğretime konu edilmesi, ileriki yaşlarda öğrencilerin sağlıklı peygamber anlayışına sahip olmaları açısından önemli bir durumdur. Dolayısı ile 4. sınıf yaş grubundaki öğrencilerin bu konuları alan uzmanları rehberliği ile pedagojik esaslara göre öğrenmeleri ve anlamaları, kendi yaşantıları ile ilişkilendirmeleri daha kolay olabilir. Ayrıca bu durum onların Hz. Peygamber algısının daha güçlü ve sağlıklı olması ve gelişmesi açısından da önemlidir.

³⁰ Age, s.37.

³¹ Age, s.73.

³² Söz konusu kazanım son değişiklikle birlikte “Hz. Muhammed’in doğumu, çocukluk ve gençlik yıllarını özetler.” şeklini almıştır.

³³ Son değişiklikle; 3.1 ve 3.2 alt başlıkları kaldırılmıştır.

³⁴ Son değişiklikle; 4.1, 4.2 ve 4.3 alt başlıkları kaldırılmıştır.

³⁵ Bilindiği gibi Hz. Peygamber gençlik yıllarında; Teym Kabilesinin ileri gelenlerinden Abdullah b. Cud’an’ın evinde toplanan kurucu üyelerle birlikte, zulme uğrayanların haklarını alıncaya kadar mazlumun yanında olmayı amaçlayan “Hilfu’l-Fudûl”a (Erdemliler Birliği) katılmıştı. Hz. Peygamberin daha sonraki yıllarda bu iştiraktan övgüyle bahsetmiştir. O’nun “Ben Abdullah b. Cud’an’ın evinde bir antlaşma yapılırken buldum. Bu antlaşmayı güzel ve kıval devemle değişmem. İslâm’da böyle bir antlaşmaya çağrılısam hemen kabul ederdim.” Sözü bu durumu açıkça ortaya koymaktadır. (İbn Hişâm, es-Sîretu’n-Nebeviyye, I, 134).

5.Sınıf DKAB Öğretim Programı Kazanımlar ve Ünite Açılımlar Tablosu

KAZANIMLAR ³⁶	ÜNİTE III. HZ.MUHAMMED VE AİLE HAYATI ³⁷
<ol style="list-style-type: none">1. Hz. Muhammed'in Hz. Hatice ile evliliği ve bu evlilikten dünyaya gelen çocukları hakkında bilgi sahibi olur.³⁸2. Hz. Muhammed'in çocuklara değer verdiğini örnekendirir.³⁹3. Hz. Muhammed'in ailesi içindeki örnek davranışları hakkında bilgi sahibi olur.⁴⁰4. Hz. Muhammed'in ailesiyle ilgili örnek davranışlar hakkında bilgi sahibi olur.⁴¹	<ol style="list-style-type: none">1. Hz. Muhammed'in Evliliği ve Çocukları2. Hz. Muhammed'in Ailesi İçindeki Örnek Davranışları<ol style="list-style-type: none">2.1. Hz. Muhammed Aile Bireylerini Sever ve Aralarında Ayırım Yapmazdı⁴²2.2. Hz. Muhammed Aile Bireyelerine Danışır ve Görüşlerine Değer Verirdi2.3. Hz. Muhammed Akrabayı Ziyaret Ederdi3. Hz. Muhammed'in Ailesinin Örnek Davranışları<ol style="list-style-type: none">3.1. Hz. Muhammed'in Ailesinde Sevinçler ve Sıkıntılar Paylaşıldı3.2. Hz. Muhammed'in Ailesinde Misafire Cömert Davranılırdı3.3. Hz. Muhammed'in Ailesinde İraftan Kaçınılırdı3.4. Hz. Muhammed'in Ailesinde Komşuluk İlişkilerine Önem Verilirdi3.5. Hz. Muhammed'in Ailesinde Öksüzler ve Yoksullar Gözetilirdi <p>Okuma Metni: Hz. Peygamberin Hz. Hasan ve Hüseyin Sevgisi⁴³</p>

Tabloda 5. sınıfta okutulan Hz. Peygamberle ilgili konular ve bunlara ilişkin kazanımlar yer almaktadır. Günümüzde her alanda olduğu gibi aile ve değerler konusunda da erozyonların yaşandığı muhakkaktır. Toplumsal hayatın sürekliliği ve sağlıklı yapıda devam edebilmesi için Hz. Muhammed ve aile hayatının pedagojik esaslar çerçevesinde öğretime konu edilmesi onun örnek alınması açısından önemli bir husustur. İlköğretim 5. sınıfta; Hz. Muhammed'in evliliği ve çocukları, onun ailesi içerisindeki örnek davranışları, Hz. Peygamberin işleri danışarak yapması, akraba ziyaretine verdiği önem, sıkıntıları ve sevinçleri paylaşması, misafire cömert davranması, israftan kaçınması, komşuluğa verdiği önem, öksüzleri ve yoksulları gözetmesi gibi konuların öğrencilere okutulması insanlığın kaybetmeye yüz tuttuğu değerleri yeniden hatırlamaları ve hayatlarında yer vermeleri açısından da önemlidir. Toplumsal hayatın bekası düşünüldüğünde, Hz. Peygamber ve aile hayatı ile ilgili konuların eğitim kurumlarında okutulması, aile kurumuna vurgu yapılması açısından her geçen gün daha da önemli hâle gelmektedir.

³⁶ Age, s.43.

³⁷ Age, s.73.

³⁸ Söz konusu kazanım son değişiklikle birlikte "Hz. Muhammed'in Hz. Hatice ile evlilik sürecini özetler." şeklini almıştır.

³⁹ Söz konusu kazanım son değişiklikle birlikte "Hz. Muhammed'in çocuklara verdiği değeri örneklerle açıklar." şeklini almıştır.

⁴⁰ Söz konusu kazanım son değişiklikle birlikte "Hz. Muhammed'in ailesi içindeki davranışlarına örnekler verir" şeklini almıştır.

⁴¹ Söz konusu kazanım son değişiklikle birlikte "Hz. Muhammed'in aile fertlerinin güzel davranışlarına örnekler verir." şeklini almıştır.

⁴² Son değişiklikle birlikte; 2.1, 2.2 ve 2.3. alt başlıkları kaldırılmıştır.

⁴³ Bu başlık son değişiklikle birlikte programa yerleştirilmiştir.

6.Sınıf DKAB Öğretim Programı Kazanımlar ve Ünite Açılımlar Tablosu

KAZANIMLAR ⁴⁴	ÜNİTE III. SON PEYGAMBER HZ.MUHAMMED ⁴⁵
<ol style="list-style-type: none">1. Hz. Muhammed'e gelen ilk ayetlerin içeriğini belirtir.2. Hz. Muhammed'in İslam'a çağırısını neden yakın çevresinden başlayarak yaygınlaştırdığını açıklar.3. Medine'ye hicretin sebep ve sonuçlarını irdeler.⁴⁶4. Mescid-i Nebi'nin toplumsal işlevini örneklerle açıklar.5. Hz. Muhammed'in sosyal barışa ve eğitim-öğretime yönelik faaliyet ve düzenlemelerini örneklerle açıklar.6. Bedir, Uhut ve Hendek Savaşları hakkında neden-sonuç ilişkilerine dayalı olarak bilgi sahibi olur.⁴⁷7. Hz. Muhammed'in Hudeybiye Antlaşması'nda ve Mekke'nin fethinde sergilediği tavrı barış açısından değerlendirir.8. Veda Hutbesi'nde yer alan mesajların evrensel değerini kavrar.⁴⁸9. Hz. Muhammed'in vefatının sahabe üzerinde bıraktığı tesiri bilir.⁴⁹	<ol style="list-style-type: none">1.Hz. Muhammed'in Çağrısı: Mekke Dönemi<ol style="list-style-type: none">1.1. İlk Vahiy: Yaratan Rabb'inin Adıyla Oku!1.2. Yakın Çevreye Çağrı1.3. Çağrının Yaygınlaşması1.4. Hicret Olayı2. Hz. Muhammed'in Çağrısı: Medine Dönemi<ol style="list-style-type: none">2.1. Peygamber Mescidi ve Sosyal İşlevi2.2. Eğitim ve Öğretim Etkinlikleri2.3. Toplumsal Barışın Kurulması3. Hudeybiye Antlaşması ve Mekke'nin Fethi4. Veda Hutbesi5. Hz. Muhammed'in Vefatı <p>Okuma Metni: Hz. Peygamberin Sadık Dostu: Hz. Ebû Bekir⁵⁰</p>

Tablodaki kazanımlar ve ünite açılımları dikkate alındığında bu ünite; Hz. Peygamberin ilk vahiyyle muhatap olması, Kur'an ayetlerini yakın ve uzak çevreye iletmesi ve hicret olayı konularını içermektedir. Onun Medine dönemindeki Mescid-i Nebi'nin inşası ve burada gerçekleştirmiş olduğu eğitim öğretim faaliyetleri, toplumsal barışın kurulmasına yönelik gerek ensar ile muhacir arasında İslam kardeşliğinin oluşması ve daha da güçlenmesi ve gerekse Medine'deki Yahudî ve Hıristiyanlarla yapmış olduğu antlaşmalar yine bu ünitenin konuları arasındadır.

İnsanların kardeşlik ve hoşgörü duyguları ile bir arada yaşama düşüncelerini güçlendirmelerine günümüzde daha da ihtiyaç duyulmaktadır. Bu konular öğrencilerin, Hz. Peygamberin gerek başka dinden kimselerle, gerekse Müslümanların kendi aralarında oluşturmaya çalıştıkları toplumsal barışa yönelik çabalar hakkında bilgilenmeleri ve bu örnekleri günümüz değerleri ile birleştirerek toplumsal hayatta hoşgörülü bir anlayışa sahip olmalarına katkı da sağlayabilir. Veda Hutbesi ve Hz. Muhammed'in vefatı konuları da bu ünitenin önemli başlıklarını oluşturmaktadır. Günümüz sosyal hayatı açısından düşünüldüğünde sözü edilen konuların ne kadar öneme sahip olduğu ortadadır.⁵¹

⁴⁴ Age, s.49.

⁴⁵ Age, s.73.

⁴⁶Son program değişikliğinde 3. Kazanımdan sonra "Hz. Ali Hz. Ebû Bekir'in Hicretteki rolünün farkında olur." kazanımı ilâve edilmiştir.

⁴⁷Son program değişikliğinde "Bedir, Uhut ve Hendek Savaşlarının neden ve sonuçlarını açıklar." şeklini almıştır.

⁴⁸Kazanımın sonu program değişikliğinde "...değerini yorumlar." şeklini almıştır.

⁴⁹ Kazanımın sonu program değişikliğinde "...tesirini yorumlar." şeklini almıştır.

⁵⁰ Son değişiklikte ilâve edilmiştir.

⁵¹Veda Hutbesinde yer alan; Allah'a iman ve itaatin gerekliliği, emaneti gözetmek, haksız kazancın yasaklanması (faiz-hırsızlık vb), can, mal ve ırzın korunması, kan davalarının yasaklanması, cahiliye döneminden kalan kurumların kaldırılması, haram ayların yeniden vurgulanması, eşlerin birbirleri üzerindeki

7.Sınıf DKAB Öğretim Programı Kazanımlar ve Ünite Açılımlar Tablosu

KAZANIMLAR ⁵²	ÜNİTE III. BİR İNSAN VE PEYGAMBER OLARAK HZ. MUHAMMED ⁵³
<ol style="list-style-type: none">1. Hz. Muhammed'in bizler gibi bir insan olduğuna ayetlerden örnekler vererek açıklar.2. Hz. Muhammed'i diğer insanlardan ayıran en önemli özelliğın, Allah'tan vahiy alması olduğunu bilir.⁵⁴3. Hz. Muhammed'in peygamberlik yönüyle ilgili özelliklerine ayetlerden örnekler verir.4. Hz. Muhammed'in görevlerinden birisinin Kur'an'ı açıklamak olduğunu söyler.5. Hz. Muhammed'in insanları baskı ve zor kullanmadan uyarma ve aydınlatma görevinin olduğunu fark eder.6. Hz. Muhammed'in insanlık için niçin bir rahmet olarak gönderildiğini fark eder.7. Hz. Muhammed'in tutumlarından hareketle kendi davranışlarını değerlendirir.	<ol style="list-style-type: none">1. Hz. Muhammed'in İnsani Yönü2. Hz. Muhammed'in Peygamberlik Yönü<ol style="list-style-type: none">2.1. Hz. Muhammed Son Peygamberdir2.2. Hz. Muhammed Kur'an'ı Açıklayıcıdır2.3. Hz. Muhammed İnsanlık İçin Bir Uyarıcıdır2.4. Hz. Muhammed İnsanlığa Bir Rahmettir2.5. Hz. Muhammed Güzel Ahlakın Tamamlayıcısıdır

Tabloda da görüldüğü gibi Hz. Peygamberin insanî ve peygamberlik yönü ile ilgili konular bu üniteyi oluşturmaktadır. Özellikle İslam toplumlarında Hz. Peygamberin beşerî yönü ile Peygamberlik yönü arasında sağlıklı bir anlayışın tam anlamı ile oluştuğunu söylemek zordur. Kur'an'da işaret edilmiş olsa da⁵⁵ bazı kimselerce, Hz. Peygamberin beşerî yönünün fazlaca vurgulanması pek uygun karşılanmamaktadır. Her ne kadar bu durum genel anlamda yazıya dökülmemiş olsa da ikili konuşmalarda ve fikir alışverişlerinde kendini hissettirmektedir. Bu üniteye sözü edilen bilgi eksikliği ve çekincelerin giderilmesine yönelik konu başlıklarına yer verilmiştir. Örneğin Hz. Muhammed'in insanî yönünün neleri içerdiği, Peygamberlik yönü ile hangi görevleri yerine getirmesi gerektiği, Peygamberlik görevi çerçevesinde Kur'an'ı açıklama, insanlık için bir uyarıcı ve rahmet olması, bütün bunların neticesinde de güzel ahlakın tamamlayıcısı olma gibi hususlar bu ünitenin ana başlıklarını oluşturmaktadır.⁵⁶

hakları, müminlerin kardeş olduğu, insanların birbirleri ile çekişmemeleri gerektiği, kısas ve mirasla ilgili hukukî birçok konuyu hatırlatmakta yarar vardır.

⁵² Age, s.55.

⁵³ Age, s.73.

⁵⁴ Son program değişikliğinde "Hz. Muhammed'i diğer insanlardan ayıran en önemli özelliğini açıklar." şeklini almıştır.

⁵⁵ "De ki: 'Ben de ancak sizin gibi bir insanım...'" (41. Fussilet,6). Ayrıca Hz. Peygamber Kur'an'ın bu ayeti çerçevesinde hareket etmiş, bu durum onun söz ve davranışlarında kendisini göstermiştir. Hz. Peygamber hiçbir zaman kendisi ile ilgili aşırılıklara izin vermemiştir. O'nun "Ben Abdullah oğlu Muhammed'im. Allah'ın kulu ve Peygamberim. Beni, Allah'ın bana verdiği mevkînin üstüne çıkarmanız hoşuma gitmiyor." (Buharî, et-Tarîhu's-Sağîr, I,11; İbn Mes'ud'un anlattığına göre bir gün Hz. Peygamberin huzuruna bir adam gelir. Adam Hz. Peygamberin huzurunda titremeye başlar. Bunun üzerine Hz. Peygamber; "Sakin ol! Şüphesiz ben bir kral değilim. Ben güneşte kurutulmuş et yiyen bir kadının oğluyum." buyurmuştur. (İbn Mâce, Et'ime,30)

⁵⁶ Hz. Peygamberin beşerî yönü hakkında sağlıklı ve derinlemesine bilgi edinmek için H. Musa Bağcı'nın, "Beşer Olarak Hz. Peygamber" isimli çalışmasına müracaat edilebilir.

Hız. Muhammed'in insanî yönünün bilinmesi, onun peygamberlik yönü ile ilgili olarak; ondan sonra peygamber gelmeyeceği, Kur'an'ı açıklama görevinin olduğu, insanlık için bir uyarıcı, insanlığa bir rahmet ve güzel ahlakın tamamlayıcısı olduğuna dair konuların Kur'an merkezli bir şekilde öğretilmesi hem bu konudaki bilgi eksikliğinin giderilmesi, hem de yanlış kanaatlerin düzeltilmesi açısından önemlidir. 7. sınıf seviyesindeki öğrencilerin bu konuları okumakla, Hız. Peygamberi Kur'an'ın tanıttığı bir şekilde anlamak ve ileriki yaşlarında bu alanda geliştirecekleri bilgilerine temel olmak açısından da büyük fayda elde edecekleri düşünülmektedir. Dolayısıyla öğrenciler, Hız. Peygamberi bir insan ve peygamber olarak, olması gerektiği şekli ile tanıma imkânı bulacaklardır.

8.Sınıf DKAB Öğretim Programı Kazanımlar ve Ünite Açılımlar Tablosu

KAZANIMLAR⁵⁷	ÜNİTE III. HZ.MUHAMMED'İN HAYATIDAN ÖRNEK DAVRANIŞLAR⁵⁸
<ol style="list-style-type: none">1. Güzel davranışlara Hız. Muhammed'in hayatından örnekler verir.2. Hız. Muhammed'in örnek davranışlarının toplumsal hayattaki önemini kavrar.⁵⁹3. Hız. Muhammed'in olaylar karşısındaki tutumlarından hareketle örnek davranışlarına yönelik çıkarımlarda bulunur.4. Hız. Muhammed'in hikmetli sözleriyle insanları iyiyeye ve güzele yönlendirdiğine örnekler verir.5. Hız. Muhammed'in doğaya ve hayvan sevgisiyle ilgili davranışlarına örnekler vererek doğayı ve hayvanları koruma konusunda duyarlı olur.	<ol style="list-style-type: none">1. Hız. Muhammed İnsanlara Değer Verirdi2. Hız. Muhammed Güvenilir Bir İnsandı3. Hız. Muhammed Hoşgörülüydü⁶⁰4. Hız. Muhammed Bilgiye Önem Verirdi5. Hız. Muhammed Danışarak İş Yapardı6. Hız. Muhammed Merhametli ve Affediciydi⁶¹7. Hız. Muhammed Çalışmayı ve Yardımlaşmayı Severdi⁶²8. Hız. Muhammed Sabırlı ve Cesaretliydi9. Hız. Muhammed Zamanı İyi Değerlendirirdi⁶³10. Hız. Muhammed Hakkı Gözetirdi11. Hız. Muhammed Doğayı ve Hayvanları Severdi

8.sınıfta ise Hız. Muhammed'in hayatından örnek davranışları içeren konulara yer verilmiştir. Bu üniteye öğretime konu edilen, insanlara değer vermesi, güvenilir bir şahsiyet olması, hoşgörülü olması, bilgiye önem vermesi, merhametli ve affedici olması, çalışmayı ve yardımlaşmayı sevmesi, sabırlı olması, zamanı iyi değerlendirmesi, hakkı gözetmesi, doğayı ve hayvanları sevmesi gibi günümüz insanının her zamandan daha fazla ihtiyaç duyduğu değerler ve örnek davranışlarıdır. Hız. Peygamberin hayatında yer alan ve ona tabi olan insanların örnek almaya çalıştığı sözü edilen davranışlar tek tek ele alındığında insanlığın ortak değeri olduğu hemen anlaşılır. Aynı zamanda bu ve benzer konular onun evrensel boyutunu göstermektedir.

⁵⁷ Age, s.61.

⁵⁸ Age, s.73.

⁵⁹ Son program değişikliğinde "Hız. Muhammed'in örnek davranışlarının toplumsal hayattaki önemini yorumlar." şeklini almıştır.

⁶⁰ Bu başlık son değişiklikte, 6. başlıkla birleştirilmiştir.

⁶¹ Kazanım son program değişikliğinde "Hız. Muhammed merhametli, hoşgörülü ve affediciydi." şeklini almıştır.

⁶² Kazanım son program değişikliğinde 9. Kazanımla birleştirilerek "Hız. Muhammed çalışmayı sever ve zamanı iyi değerlendirirdi." şeklini almıştır

⁶³ 7. başlıkla birleştirilmiştir.

İnsanın gerek doğuştan getirdiği erdemli davranışları, gerekse yaşanan hayattan edindiği davranış şekilleri, günümüzde çeşitli nedenlerle her muhitte olmasa da erozyona uğramış, söz konusu güzel davranışlar bireyler tarafından aranılan ve insanlar arası ilişkilerde daha da etkin hâle getirilme çabası içine girilmiştir. Bu çabayı bireylerin ifadelerinde, bu konu ile ilgili yazılan kitaplarda ve televizyonlarda yapılan konuşmalarda görmek mümkündür. Dolayısıyla özellikle Hz. Peygamberin yaşanan hayatın her zaman ihtiyaç duyduğu örnek davranışlarının öğretim kurumlarında okutulması önemlidir. Konu başlıkları ayrı ayrı tetkik edildiğinde bireysel, toplumsal ve evrensel alanda ihtiyaç duyulan örnek davranışlarla öğrencilerin tanıştırılması, âlemlere rahmet olarak gönderilen⁶⁴ bir peygamber misyonu ile uyuşmaktadır. Ayrıca bu konular toplumda dinin temel kaynaklarına uygun Peygamber anlayışının oluşmasına katkı sağlayacaktır.

SONUÇ

2000-2006 ve 2006'dan sonra örgün eğitim kurumlarında ilköğretimin 4-8. sınıflarında okutulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programlarında Hz. Peygamber imajını tespitte yönelik hazırlanan bu makale sonucunda şunları söylemek mümkündür.

-2000-2006 yıllarında okutulan DKAB öğretim programlarında genel ve özel amaçlı program felsefesi çerçevesinde Hz. Peygamberle ilgili konulara yer verilmiş, ancak programın ünite açılımları ile özel ve genel amaçları arasında birebir uyumun olduğunu söylemek mümkün görülmemektedir. Ayrıca konuların ünitelere göre yerli yerince yerleştirildiğini söylemek de zordur. Program incelendiğinde 4,5,6 ve 8. sınıflarda Hz. Peygamberle ilgili konulara yer verilmesine rağmen, 7. sınıf DKAB öğretim programında bu konulara yer verilmediği, 5. sınıfta ise biri genel peygamberlik diğeri ise Hz. Peygamberle ilgili olmak üzere iki üniteye yer verildiği görülmektedir. Bu ise sınıflar arasında Hz. Peygamberle ilgili konularda bir kopukluğun olduğunu gösterdiği gibi 5. sınıfta da bu konularda bir yığılma anlamına gelmektedir. Söz konusu programın program tekniği açısından bazı eksiklikleri olsa da sağlıklı ve doğru bilgiye dayalı Peygamber imajının oluşmasına katkı sağladığı muhakkaktır.

-2006 yılından itibaren uygulamaya konulan İlköğretim DKAB öğretim programı, bir önceki programdan yapı ve felsefe olarak farklılık arz etmektedir. Bundan önceki öğretim programı “genel ve özel amaçlar” çerçevesinde, öğrenme alanlarına ve konular arasındaki bütünlüğe dikkat edilmeden kurgulanmış, birbirleri ile ilişkili olan konuların her sınıfta sistematik olarak yer alması da söz konusu olamamıştır. Bu programda ise diğer öğrenme alanlarından başka, sadece Hz. Peygamberle ilgili kazanımların ve ünitelerin yer aldığı “Hz. Muhammed” öğrenme alanına yer verilmiş, 4-8. sınıflarda kesinti olmaksızın Hz. Peygamberle ilgili konular yer almıştır. Dolayısıyla daha önceki programlarda yer alan program sistematigiinden kaynaklanan eksiklikler giderilmiş, öğrenme alanlı, sistemli etkin bir Peygamber bilgisine yer verilmiştir. Bu program da incelendiğinde dinin temel kaynaklarına uygun, sağlam bilgilere dayalı bir peygamber imajının oluşmasına katkı sağlayacağı anlaşılabacaktır.

-2010 yılında yapılan program değişikliği, 2006 yılında uygulamaya konulan program felsefesine sadık kalınarak yapılmış ve “Hz. Muhammed” öğrenme alanındaki

⁶⁴ 21. Enbiyâ, 107.

değişiklikler, bazı ünitelerdeki alt başlıkların kaldırılmasını ve bazı kazanımların farklı şekilde ifade edilmesini içermektedir. Dolayısı ile 2006 ve 2010 yılında kabul elden programlarda, Hz. Peygamberle ilgili konuların içerik bakımından aynı olduğu görülmektedir.

-Öğretim programının yeni yetişen nesillerde Hz. Peygamber imajının güçlenmesine ve sağlıklı peygamber anlayışının oluşmasına katkı sağladığı görülmektedir. Toplumun bir kesiminde, Hz. Peygamber denilince tarihin belli döneminde yaşamış bir şahsiyet algısı hâkim olduğu aşikârdır. DKAB öğretiminde yer alan konuların Hz. Peygamberin bireysel hayatından sosyal ilişkilerine ve örnek davranışlarına kadar kapsamlı bir Peygamber bilgisi içermesi, bunu gösterir niteliktedir.

-İlköğretim DKAB Öğretim programlarında yer alan Hz. Peygamberle ilgili konuların bütün bilgileri tam anlamı ile içerdiğini söylemek zordur. Bu nedenle onun dindeki konumu göz önüne bulundurulduğunda bundan sonraki program çalışmalarında ilgili konuların DKAB öğretim programlarında daha düzenli, etkin ve artırılarak yer almasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

-Bağcı, H. Musa, Beşer Olarak Hz. Peygamber, Ankara Okulu Yayınları, Ankara, 2010.

-Buharî, et-Tarîhu's-Sağîr, (Tah: Mahmut İbrahim Zâyed), Dâru't-Turâs, Kahire, 1977.

-İbn Hişâm, Ebû Muhammed Abdulmelik, es-Sîretu'n-Nebeviyye, (I-II), (Tah: Mustafa es-Sakkâ), Kahire, 1955.

-İbn Mâce, es-Sunen, (I-), Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.

-İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programları ve Bir Uygulama Örneği, (Ankara Modeli), Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 2002.

-İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4,5,6,7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Klavuzu, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2007 ve Aralık, 2010.

-Kırbaçoğlu, M. Hayri, Alternatif Hadis Metodolojisi, Kitâbiyat, Ankara, 2002.

-Kur'an-ı Kerim, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2005.

-Sarıçam, İbrahim, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2004

-1982 Anayasası 24. Madde.